

В.В. ШИКЕРИНЕЦЬ,

заступник директора з наукової роботи, завідувач кафедри організації туризму та управління соціокультурною діяльністю, кандидат наук з державного управління, доцент ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ

ЕТНОТУРИЗМ ЯК ПІДВИД Й ОДИН З ОСНОВНИХ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКАРПАТТІ

В сучасних умовах глобалізації туризму, особливо серед населення високорозвинених країн світу зростає попит на пізнання не лише окремих пам'яток історії, чи навіть цілих ансамблів, а й етнотуристичних ресурсів, які сформувались і виникли в центрах зародження, розвитку і поширення етнографічних груп. Серед перспективних напрямів розвитку туризму в Україні у XXI ст. вважаємо має стати розробка нових, цільових маршрутів для закордонних гостей з урахуванням етнографічних карт областей.

Проблеми розвитку етнотуризму вже кілька десятиліть перебувають у центрі уваги науковців. Водночас деякі організаційно-управлінські аспекти державного регулювання етнотуризму потребують подальшого осмислення в науковій літературі. Йдеться про особливості просування національного етнотуристичного продукту на внутрішній і світовий ринки, способи залучення інвестицій у туристичну галузь, можливість підтримки органами місцевого управління розвитку етнотуризму в регіонах України тощо.

З огляду на викладене можна стверджувати, що проблематика наукового дослідження є актуальною.

Метою даного дослідження є узагальнення теоретико-методологічних засад і механізмів державного регулювання етнотуризму в Україні. Досягнення визначеної мети зумовило необхідність виконання наступних завдань: здійснити теоретичні дослідження оптимізації системи державного і муніципального управління туристичною сферою (етнотуристичний аспект); оцінити можливості органів місцевого управління стосовно активізації етнотуристичної діяльності в регіонах України; окреслити напрями перспективного розвитку системи державного регулювання сфери етнотуризму на місцевому рівні.

Метою розвитку етнотуризму в Україні є створення конкурентноспроможного на внутрішньому та світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити найвибагливіші смаки туристів. Основними засадами формування конкурентних переваг

підприємств туристичної індустрії є ефективна державна і муніципальна політика, яка б забезпечила раціональне використання та збереження туристичних ресурсів, створення ефективної системи туристичної діяльності для забезпечення потреб туризму та становлення туризму як високорентабельної галузі економіки.

Досвід роботи органів управління на місцевому рівні – Буковини, Закарпаття, Прикарпаття свідчить, що етнотуризм, багатий на освітньо-пізнавальні туристичні маршрути, може також запобігти безробіттю. А власники етноосель, отримавши певний прибуток, щоб забезпечити привабливість своїх садиб, будуть вкладати кошти у підвищення рівня комунальних та побутових умов для проживання відпочиваючих. З часом певну частину прибутків підприємці від даного виду діяльності сплачуватимуть до місцевих бюджетів саме для цільового використання на упорядкування прилеглих територій, транспорту, зв'язку тощо.

Одним із факторів побудови правового суспільства – є територіальні громади. Громади – це самоорганізація громадян за місцем проживання, які мають можливість впливу на прийняття рішень органів місцевої влади, через лобювання своїх інтересів.

Залучення громадян є основним аспектом демократичного процесу місцевого управління – це засіб, за допомогою якого можна почути думку і потреби громадян, ще до прийняття владою того чи іншого рішення. Якщо звернутися до історії, то ми побачимо, що ще в добу Київської Русі почали з'являтися перші територіальні громади або общини, які проводили просвітню та інформаційну діяльність в містах, і були головними осередками міського самоврядування. На праві громад було засноване і Магдебурзьке право в містах середньовічної України [11, с. 341]. Міське управління – складний різновид публічної влади, який може вводити, як місцеві представницькі та виконавчі органи, так і державну адміністрацію на місцях, що зумовлює сполучення в інституті місцевого управління самоврядних і державних начал. Саме в такій якості міське управління повинне вливатися у державний управлінський механізм, зберігаючи при цьому свої значення й самостійність [10, с. 31].

Впродовж століть землі етнографічних груп українців, перебували у складі декількох чужих держав. Зберігши у побутовому вжитку прадавній, ще з Київської епохи, мовно-культурний пласт й унікальні побутові риси у загальноукраїнському руслі, як підтвердження теорії про спільну етногенетичну основу, продемонстрували потужні енергетичні ресурси у протистоянні колонізації і відстоюванні своєї національної ідентичності.

Основними завданнями у цьому плані є дослідження етнічно-регіональних аспектів історії, зокрема етнокультурних та соціально-економічних трансформацій; створення узагальнюючих наукових праць, які б підсумували і конкретизували результати попередніх досліджень, що часто базувалися на політичних ідеях і спотворювали дійсний хід процесів [4, с. 9]. Внаслідок складної історичної долі на теренах України об'єктивно

закріпилися внутрішні відміни в межах одного етносу, які знайшли своє відображення в діалектах та особливостях української мови, традиційної архітектури, національного одягу, звичаях та обрядах тощо.

Етнокультурна спадщина є невичерпним ресурсом для розвитку туризму, і значення цього ресурсу зростає, набуваючи самостійної цінності. Останнім часом все більшої популярності серед туристів набуває етнотуризм. Мотивацією до вибору етнотуризму стає унікальність, неповторність культури того чи іншого етносу. До того ж, не слід забувати, що в більшості країн етновідпочинок за рахунок збереження етнографічної самобутності набуває національного значення: через етнотуризм мешканці урбанізованих територій з масовою культурою мають можливість пізнавати справжні традиції регіону; дає поштовх для відродження і розвитку традиційної культури (народної архітектури, мистецтва, промислів).

Разом з тим розвиток етнотуризму може супроводжуватися і негативними явищами: будуть можливими конфлікти етнічних, релігійних угруповань через різницю стилів життя, цінностей, мовне питання тощо; відбудеться зростання потреб туристів у послугах, які не відповідатимуть потребам територіальних громад; надмірна комерціалізація праці народних умільців, що супроводжується масовим виробництвом низькопробних виробів, які швидко і вигідно реалізуються на місцевих сувенірних базарах; підвищення цін в регіоні не лише для туристів, а й для місцевих мешканців; послаблення моральних засад з проявом таких негативних явищ як вживання наркотиків, втрата власної гідності, жебракування, пияцтво, проституція та ін.; сезонний характер, тобто малі підприємства туристичного бізнесу повинні вміти переживати як періоди підйому, так і періоди спаду попиту; потреба в робочих місцях також може мати сезонний характер;

Для цього треба вирішити ряд проблем, серед яких відповідність між цінами і якістю товарів і послуг в туристично-рекреаційній сфері, санаторно-оздоровчих закладах; оптимізацію нормативів оподаткування туристичних підприємств і організацій; розвивати відпочинково-розважальну анімацію; розширення асортименту та підвищення якості туристичних послуг і товарів; удосконалити систему стандартизації та сертифікації продукції, послуг і технологій в туризмі; введення ефективного порядку перетину державного кордону іноземними туристами тощо.

Зазначимо, що розвиток етнотуризму в Україні може бути реалізований за таких обставин: активізації створення “етногостинних” дворів та формування реклами про них; відновлення і збереження традицій селян щодо побуту, приготування смачних страв та вишуканого сервісу туристам; здійснення рекреаційної реконструкції об’єктів туризму; прискорення реставрації, збереження архітектурно-історичних пам’яток та включення їх до спеціалізованих туристичних маршрутів; регулярного проведення сільських вечорниць, забав для залучення до них туристів; розробки анімаційних програм для збільшення тривалості перебування відпочиваючих; розробки пілотних проектів, які дадуть змогу наочно

продемонструвати користь від етнотуризму; створення інформаційних центрів, які б займалися збором і оперативним поновленням туристичної інформації; формування нових маршрутів по визначних місцях, архітектурних та культових спорудах та ін.

Досягнення нинішнього рівня міжнародних стандартів у туристичному секторі України можливе лише шляхом: залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для реалізації створення сучасної інфраструктури відпочинку та дозвілля; розширення кола міжнародних зв'язків для надання необхідної та ефективної інформації стосовно етнотуризму; створення позитивного іміджу України та її окремих туристичних місць повинно стати складовою загальної стратегії розвитку етнотуризму і т.д.

Одержані в процесі наукового дослідження результати підтверджують гіпотезу, покладену в його основу, а реалізована мета та завдання дають можливість сформулювати такі **висновки**: аналіз наукової літератури, узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду дають підстави стверджувати, що етнотуризм вимагає безпосереднього державного регулювання з метою підтримки пріоритетних напрямів туристичної діяльності, зміцнення матеріально-технічної бази етнотуризму, підвищення рівня життя громадян, створення додаткових робочих місць, збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів, підвищення іміджу держави на світовому рівні; державне регулювання етнотуризму пропонується розглядати як сукупність форм і методів впливу органів державної виконавчої влади і органів місцевого управління на діяльність суб'єктів господарювання з метою реалізації державних, муніципальних соціально-економічних пріоритетів та забезпечення нормальних умов функціонування ринкового механізму; встановлено, що подальший розвиток етнотуризму в Україні гальмується недосконалістю нормативно-правової бази, відсутністю цілісної системи державного регулювання етнотуризму.

Список використаних джерел:

1. Азар, В. И. Экономика и организация туризма [Текст] / В.И. Азар. – М.: Профиздат, 1983. – с.
2. Безносок, В. Туризм і його місце в соціально-економічному розвитку України [Текст] / В. Безносок // Регіональна економіка. – 2001. – № 1. – С. 232–235.
3. Волошин, Н.И. Международный туризм: правовые акты [Текст]: учеб. пособ. / Н.И. Волошин. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 400 с.
4. Гуцульщина та гуцули: економіка і народні промисли (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) [Текст]: монографія / В. Клапчук; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Львів; Івано-Франківськ: Фоліант, 2009. – 508 с.

5. Євдокименко, В.К. Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування. Механізм реалізації) [Текст] / В.К. Євдокименко. - Чернівці: Прут, 1996. – 288 с.
6. Кифяк, В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні [Текст] / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги –ХХІ, 2003. – 300с.
7. Лебединський, Ю.П. Ресурсосбереження и екологія [Текст] / Ю.П. Лебединський, Ю.В. Склянкин, П.И. Попов // – К.: Политиздат Украины, 1990. – 223 с.
8. Любіцева, О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) [Текст] / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
9. Мацола, В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України [Текст] / В.І. Мацола. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАНУ, 1997. – 259 с.
10. Становлення та тенденції розвитку місцевого управління в Україні [Текст]: монографія / В. В. Шикеринець; за наук. ред. д. держ. упр. проф. Лазора О.Я.; Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 184 с.
11. Токарєв, Д.В. Вплив територіальних громад на розвиток туризму та освіти як головних чинників економічного відродження міст. “Туризм у ХХІ столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості” [Текст]: матер. II-ої міжнар. наук.-прак. конф. (10-11 жовтня, 2001 р.) / Редкол.: Цибух В.І. (голова) та ін. – К.: Знання України, 2002. – 560 с.
12. Федорченко, В.К. Історія розвитку туризму в Україні [Текст] / В.К. Федорченко, Т.А. Дворова. – К.: Вища школа. – 2002. – 195 с.